

6 mare interes pentru studenții și cercetătorii din psihologie și, de asemenea, pentru oricine manifestă un interes în acest domeniu.

Jane Henry este psiholog și lector senior la Universitatea Open, unde prezidează Experiential Research Group. A fost președinte fondator al Society's Consciousness and Experiential Psychology Section din cadrul British Psychological Society.

Contribuții: John Beloff, Daniel J. Benor, Susan Blackmore, Shari A. Cohn-Simmen, Deborah L. Delanoy, Christopher C. French, Alan Gauld, Keith Hearne, Jane Henry, Stanley Krippner, Andrew MacKenzie, Julie Milton, Canon Michael Perry, Wyllys Poynton, Rupert Sheldrake, Ian Stevenson, Robin Taylor și Caroline Watt.

Cuprins

Parapsihologia	5
Lista ilustrațiilor	7
Despre autori	10
Mulțumiri	15
Introducere	17

Parapsihologia

1. Parapsihologia	25
Jane Henry	
2. Metodologie	68
Julie Milton	
3. Meta-analizele	94
Deborah L. Delanoy	
4. Factorii psihologici	136
Caroline Watt	
5. Scepticismul	167
Christopher C. French	

Cogniție paranormală

6. A doua vedere.....187
Shari A. Cohn-Simmen
7. Percepția extrasenzorială 197
John Beloff și Jane Henry
8. Precogniție și premoniții 213
Keith Hearne și Jane Henry
9. Psi-ul animal 223

Acțiune paranormală

10. Psihokinezia 241
Jane Henry
11. Vindecarea 264
Daniel J. Benor
12. Șamanismul.....286
Stanley Krippner

Experiența anomală

13. Coincidența 313
Jane Henry
14. Apariții și întâlniri.....328
Andrew MacKenzie și Jane Henry
15. Experiențele în afara corpului.....350
Susan Blackmore

16. Experiențele la un pas de moarte 364
Susan Blackmore
17. Imagieria 379
Robin Taylor

Asociațiile vieții de după moarte

18. Supraviețuirea.....397
Alan Gauld
19. Reîncarnarea 412
Ian Stevenson
20. Religia 428
Michael Perry
- Anexa 1 447
Glosar
- Anexa 2 453
Website-uri, organizații și publicații

Lista ilustrațiilor

Tabele

Tabelul 11.1 Studii privind vindecarea/ rugăciunea de la distanță	267
Tabelul 11.2 Studii controlate privind vindecarea: non-umană	269
Tabelul 11.3 Studii controlate privind vindecarea: umană.....	271
Tabelul 11.4 Rezumatul rezultatelor studiilor privind vindecarea: de la distanță/controlată	273
Tabelul 13.1 Clasificările coincidențelor	314

Figuri

Figura 4.1. Exemplu de stimul cu caracter amenințător din studiile lui Watt care compară apărarea și percepția extrasenzorială.....	155
Figura 9.1 Pam Smart cu Jaytee	228
Figura 12.1 Maria Sabina realizînd un ritual șamanic	287
Figura 17.1 O sarcină de relații spațiale pentru măsurarea capacității de imagerie. Un participant la psihologie trebuie să spună care dintre cele două diagrame (B sau C) este același obiect ca prima diagramă	387
Figura 17.2 Modelul în două stadii de achiziționare și de conștientizare a impresiilor metapsihice	388

Despre autori¹

John Beloff, fost lector senior la Departamentul de Psihologie, Universitatea din Edinburgh, a fost deopotrivă președinte al Asociației Parapsihologice internaționale [Parapsychological Association] și al Societății de Cercetări Metapsihice [Society for Psychical Research] (din Londra). Cărțile sale includ *Parapsychology: A Concise History* (1993).

Daniel J. Benor este un psihiatru care combină vindecarea spirituală cu practicarea psihoterapiei în Philadelphia și New Jersey. Cei douăzeci de ani de studiu asupra eficienței vindecării spirituale sunt rezumați în *Healing Research, volumele I-III* (2001), *IV* (2006).

Susan Blackmore este scriitoare și lector, stabilită în Bristol. Este autoarea lucrărilor *Beyond the Body, In Search of the Light, Dying to Live, Test your Psychic Powers* și a controversatului best-seller *The Meme Machine*.

¹ Titlaturile care nu au corespondent în limba română au fost lăsate în original. (N.tr.)

Parapsihologia

Jane Henry

Parapsihologia este studiul fenomenelor metapsihice, respectiv. schimbul de informații sau o altă interacțiune dintre un organism și mediul său, fără medierea simțurilor. Aceasta include comunicarea de la o minte la alta (cogniție paranormală), cum ar fi telepatia, și mișcarea (sau influența asupra) materiei cu mintea (acțiune paranormală), la care parapsihologii fac referire cu termenul de psihokinezie.

Fenomenele psi

Fenomenele psi au fost raportate încă din cele mai timpurii vremuri, de la miracolele biblice și oracolul din Delfi, trecând la vrăjitoarele medievale, până la spiritualismul secolului al XIX-lea și îndoirea lingurii din secolul XX. Existența puterilor metapsihice este susținută în fiecare cultură fie de șaman, omul care aduce ploaia, practicantul voodoo sau de cel care vindecă prin intermediul credinței. Alături de convingerile religioase și consumul de substanțe, experiențele metapsihice par a fi universale.

Domeniul parapsihologiei are ca subiect principal patru grupe mari de fenomene: percepția extrasenzorială, psihokinezia, experiențele anormale și fenomenele de apariție. Urmează exemple din fiecare:

Percepție extrasenzorială (PES)	Telepatie Clarviziune Precogniție Retrocogniție
Psihokinezie (PK)	Macro-psihokinezie (efecte vizibile), de exemplu, îndoirea metalului, aportări Micro-psihokinezie (efecte non-vizibile, măsurabile din punct de vedere statistic), de exemplu, efectele generatorului de numere aleatorii (GNA) ⁴ Interacțiune mentală directă cu sisteme vii (IMDSV) ⁵ , de exemplu, asupra activității electrodermale Psihokinezie spontană recurentă (PKSR) ⁶ , de exemplu poltergeist

⁴ RNG — random number generator (engl.). (N. r.)

⁵ DMILS — direct mental interaction with living systems (engl.). (N. r.)

⁶ RSPK — recurrent spontaneous PK (engl.). (N. r.)

Experiențe anormale	Experiențe în afara corpului Experiențe la un pas de moarte Experiențele vieților trecute Experiențele de coincidență
Fenomene de apariții	Fantome Extraterestri Spirite Viziuni

Cele două clase de fenomene psi, cărora li se acordă cea mai mare atenție din partea parapsihologilor sunt percepția extrasenzorială și psihokinezia. Percepția extrasenzorială (PES)⁷ acoperă deopotrivă telepatia, unde cineva percepe informații direct de la altă minte, și clarviziunea, unde informația este simțită direct din mediul înconjurător. Percepția extrasenzorială pare să se producă în timp real sau aparent precognitiv, cum ar fi premoniția unui dezastru viitor. De asemenea, există cazuri de retrocogniție, în care informații din trecut, necunoscute anterior, sunt recepționate aparent pe cale metapsihică.

Psihokinezia (PK) poate fi împărțită în macro-psihokinezie, unde sunt afectate obiecte solide, iar rezultatul poate fi văzut cu ochiul liber, cum ar fi îndoirea unei linguri sau mișcarea unui obiect doar prin intermediul intenției, și micro-psihokinezie, unde instrumente ultrasensibile, cum ar fi un extensometru sau generatoarele de numere aleatorii, sunt aparent afectate de intenție, iar semnificația rezultatului este evaluată statistic. Psihokinezia care se produce natural, cunoscută în domeniu drept psihokinezie spontană recurentă (PKSR), este asociată cu fenomene

⁷ ESP — extrasensory perception (engl.). (N.r.).

cum sunt cele de tip poltergeist. Interacțiunea mentală directă cu un sistem viu (IMDSV) se referă la psihokinezia exercitată asupra unui organism viu, unde fiziologia, cum ar fi activitatea electrodermală (conductibilitatea pielii) sau tensiunea arterială, este alterată doar prin intermediul intenției. Vindecarea la distanță și fără contact oferă un alt exemplu.

Aparițiile sunt trăite în afara persoanei și percepute ca externe sinelui, fantoma constituind exemplul clasic. Uneori, „apariția” pare destul de solidă, iar alteori asemănarea cu o persoană este mai puțin evidentă. În secolele anterioare, relatările cu privire la vizitele unor demoni erau destul de des întâlnite. În ultima jumătate a secolului XX, în pas cu era tehnologică, experiențe similare par să fi fost interpretate drept vizitele unor extraterestri. În culturile non-vestice, experiențele cu spirite de un fel sau altul sunt deseori acceptate ca o parte a vieții. În Vest, relatările unor viziuni excepționale sunt rare acum, deși uneori există cazuri bine-cunoscute în care sunt implicate apariții ale Fecioarei Maria.

Spre deosebire de apariții, experiențele anormale enumerate mai sus — experiențe în afara corpului, la un pas de moarte, ale vieții anterioare și de sincronicitate — sunt trăite ca și cum i s-ar fi întâmplat individului însuși. Există alte fenomene anormale, ca OZN-urile, și alte experiențe excepționale, cum ar fi stările alterate ale conștiinței, experiențele mistice și experiențele Kundalini, care sunt studiate în mod tradițional de alte grupuri decât cele alcătuite din parapsihologi. Există un caz în care au fost adunate laolaltă activități legate de diferite tipuri de fenomene anormale și experiențe excepționale, iar câteva texte recente au realizat acest lucru (de exemplu, Cardena și colaboratorii săi, 2000).

Experiința excepțională

Anticipând tendința, White (1993) a oferit o clasificare a experiențelor excepționale care are ca scop îmbrățișarea fenomenelor studiate tradițional de parapsihologi și alte persoane interesate de experiențele anormale și excepționale. Acestea sunt:

- experiențele mistice (care includ experiența extazului, stigmatele, experiența de transformare)
- experiențele metapsihice (care includ aportările, sincronicitatea, telepatia, psihokinezia și experiențele în afara corpului)
- experiențele de tipul întâlnirilor (care includ aparițiile, îngeri, întâlniri cu OZN-uri, sentimentul unei prezențe)
- experiențe legate de moarte (de exemplu, la un pas de moarte și ale vieții anterioare)
- experiențe excepționale normale (de exemplu, *déjà vu*, hipnagogie)

Inglis (1986) și Cardena și colegii săi (2000) oferă discuții extinse despre ceea ce, la suprafață, par a fi fenomene paranormale anormale și experiențe excepționale.

În ciuda numelui lor, experiențele psi anormale par să fie destul de întâlnite. În Europa și SUA, în jur de șase oameni din zece afirmă că ar fi avut o experiență metapsihică (Haraldsson 1985). Cel puțin o treime afirmă că ar fi trăit experiența telepatiei și aproximativ o cincime clarviziunea, dar sub o zecime, psihokinezia (Haraldsson și Houtkooper 1991). Cam trei sferturi din populația Europei și SUA consideră că există psi, ceea ce reprezintă mai mult decât dublul numărului celor care își afirmă credința în Dumnezeu sau „într-o putere sau prezență dincolo de ei înșiși”,

32 număr rezultat în urma unor anchete similare (Hay și Morisy 1977), deși această cifră ar putea reprezenta o subestimare, din moment ce interviurile calitative indică un procentaj considerabil mai mare de credincioși (Hay 1987).^{*} În plus, un sfert dintre americani cred în fantome și o zecime afirmă că ar fi văzut sau ar fi simțit una (Gallup și Newport 1991). De asemenea, experiențele psi au deseori un efect profund asupra oamenilor. Frecvența și impactul experiențelor psi reprezintă un motiv suficient pentru psihologi să studieze astfel de experiențe. Unii oameni au mers mai departe în această direcție, încercând să aplice psi-ul în activitatea judiciară, război, afaceri, minerit și arheologie.

Diferite tipuri de oameni de știință sunt angrenați în investigarea experiențelor psi. Parapsihologia este un domeniu interdisciplinar și a atras atât fizicieni și ingineri, cât și psihologi. Cei interesați de psihologia experienței anormale deseori se concentrează, în principal, asupra posibilelor explicații normale pentru experiențe în aparență paranormale. Este mult mai probabil ca aceia care se descriu pe ei înșiși drept parapsihologi să fie implicați în investigații care încearcă atât să excludă explicațiile normale pentru experimentele de percepție extrasenzorială și psihokinezie, să găsească corelate pozitive de performanță psi și să testeze experimental modelele teoretice ale psi, cât și să realizeze anchete în ceea ce privește convingerile celor care trăiesc spontan experiența unor astfel de fenomene. Este mult mai probabil ca investigatorii metapsihici să fie angajați în acest domeniu de activitate prin investigarea evenimentelor psi spontane,

^{*} Se poate argumenta că numărul celor care raportează experiențe religioase, cam o treime din populație, sub-raportează incidența reală și că o treime până la jumătate sau chiar două treimi ar fi o estimare mai corectă. De exemplu, Hay a descoperit o incidență de 65% printre studenții săi de la Nottinghamshire (Hay 1987).

33 cum ar fi aparițiile, bântuirile și cazurile de tip poltergeist. Primii cercetători și-au îndreptat atenția tocmai către aceste arii.

Cercetarea timpurie

Condiția de medium

Spiritualismul a fost o mișcare larg răspândită și populară în secolul al XIX-lea, iar în ultima parte a secolului au început studii științifice serioase asupra fenomenelor paranormale. Eminenții psihologi W. Myers, William James, Jung și Freud s-au numărat toți printre primii membri ai Societății de Cercetare Metapsihică din Londra.

Societatea de Cercetare Metapsihică investiga deopotrivă mediumuri fizice, care păreau să producă mișcarea unor obiecte, materializări, levitație și așa mai departe, și mediumuri mentale care, în transă, păreau să aibă acces la informații pe care nu le-ar fi știut în mod normal. Factorii de control utilizați pentru a împiedica mediumurile să trișeze includeau restricționarea fizică — de exemplu, mâinile și picioarele mediumului erau ținute pe parcursul experimentului — și insistența ca experimentul să aibă loc într-o cameră amenajată de cercetători. Multe mediumuri s-au dovedit a fi nimic mai mult decât șarlatani, dar câteva s-au evidențiat. Daniel Dunglas Home se pare că a produs, de-a lungul unei perioade de douăzeci de ani, o gamă de fenomene care includeau bățile în masă, levitația, alungirea propriului gât și mânăuirea cărbunilor aprinși, uneori în condiții de iluminare bună. Alte mediumuri fizice îi includ pe Eusapia Palladino și austriacul Rudi Schneider (vezi Braude 1986 pentru o discuție). Dintre mediumurile mentale, unele